

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ПІДПИСІВ: МІЖНАРОДНИЙ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Руслан Еннан,

*доцент кафедри права інтелектуальної власності
Національного університету «Одеська юридична
академія», кандидат юридичних наук, доцент*

На підставі міжнародного законодавства, наднаціонального законодавства ЄС і законодавства зарубіжних країн проведено аналіз сутності та змісту електронного документообігу, визначені правовідносини, що утворюють це поняття, досліджено поняття та використання електронних документів й електронних підписів.

Ключові слова: електронна комерція, електронний документообіг, електронний документ, електронний цифровий підпис

Постановка проблеми. Інтернаціоналізація міжнародних економічних відносин, а також глобалізація зумовили необхідність міжнародної уніфікації та гармонізації законодавства у сфері електронного документообігу, призначення якого полягає в обміні інформацією між учасниками відносин, які перебувають у різних державах. Тож видається неможливим забезпечити ефективне правове регулювання цих правовідносин у межах однієї країни без урахування підходів, які склались у міжнародній практиці та законодавстві зарубіжних країн. Підґрунтям уніфікації норм щодо електронних документів та їх використання в договірних відносинах є причини економічного та правового характеру. Серед таких факторів — поява та розвиток нових засобів комунікації, в результаті яких економічні відносини вийшли за межі окремих держав і вже не прив'язані до конкретної національної території.

Серед причин, які є характерними для цієї сфери, варто виділити появу нових способів засвідчення дійсності

(автентичності) документів і нових форм документів, шляхом обміну якими можливе укладання, виконання договорів, здійснення інших юридично значущих для цивільного та міжнародного обігу дій. Переваги використання нових технічних засобів викликали необхідність закріплення юридичних вимог щодо такого використання. Проте видання спеціальних актів на внутрішньодержавному рівні не сприятиме розвитку міжнародної торгівлі, тому що право кожної держави має свої особливості, зумовлені багатовіковими традиціями та сучасними інтересами країн у різних сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносини щодо використання електронних документів, електронних цифрових підписів, електронної торгівлі (комерції) досліджені в наукових роботах: А. Ананьева, І. Балабанова, А. Баранова, М. Брагінського, А. Вершиніна, М. Дутова, І. Жилінкової, В. Кошилова, В. Наумова, С. Петровського, О. Степаненко, А. Чучковської, А. Шамраєва та ін.

Мета статті — дослідження особливостей правового режиму використання електронних документів і електронних цифрових підписів на міжнародному та наднаціональному (регіональному) рівнях, а також законодавства зарубіжних країн у контексті розвитку електронної комерції, формування інформаційного суспільства та використання новітніх інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на зазначені особливості електронного обміну документами, необхідно визнати, що в цій сфері для забезпечення потреб розвитку електронного документообігу важливим є вироблення одноманітних матеріальних норм. Традиційно виокремлюють декілька форм уніфікації. В одному випадку країни змінюють своє національне законодавство за аналогією норм права іншої країни, проте така форма не сприяє виробленню одноманітних норм одразу в декількох країнах, оскільки дії різних країн, їхня мета та шляхи досягнення не є погодженими. Іншою формою уніфікації є прийняття низкою країн законів та інших рекомендацій, розроблених спеціально створеними для цього органами чи в порядку укладання міжнародних договорів. Важливу роль у цьому напрямі відіграє *Комісія ООН з права та міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ)*. Ще одна форма уніфікації — укладання міжнародного договору, за яким країни-учасниці беруть на себе обов'язок адаптувати власне законодавство в зазначеній у договорі сфері відповідно до того, як це визначено в договорі [4].

Міжнародно-правова уніфікація в сфері регулювання електронного документообігу відбувалася поетапно, зважаючи на потреби практики та відмінностей у правових системах держав. На початковому етапі міжнародно-правової уніфікації у сфері електронного документообігу був розроблений *Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про електронну торгівлю»*. Підготовка цього Закону на

початку 90-х років ХХ ст. була зумовлена розширенням використання сучасних засобів зв'язку для укладання міжнародних торговельних угод. Водночас існувала правова невизначеність щодо юридичної сили або чинності електронних повідомлень. Приймаючи рішення про розробку типового законодавства щодо електронної торгівлі, *Комісія ЮНСІТРАЛ* виходила з того, що в низці країн чинне законодавство є застарілим, оскільки воно не передбачає використання електронної торгівлі. Усе це створювало перешкоди для міжнародної торгівлі, що значною мірою здійснювалася з використанням сучасних засобів передавання повідомлень [3]. Цей Типовий закон мав на меті запропонувати національним законодавствам правила, що передбачають можливий порядок подолання таких правових перешкод і створення більш надійної правової бази для електронної торгівлі. Підґрунтям для регулювання було прийнято функціонально-еквівалентний підхід, заснований на аналізі мети та функцій традиційних вимог до складання документів на папері, щоб встановити, яким чином ці функції та мета можуть бути досягнуті та виконані за допомогою методів електронної торгівлі. За допомогою цього Типового закону передбачалося вирішити такі основні проблеми електронного документообігу, як неможливість надання електронних документів як письмових доказів у суді та недовіра до електронних повідомлень.

Типовий закон рекомендував надати доказову силу повідомлень даних і закріпити правові засади застосування повідомлень даних у міжнародній торгівлі. Як основну Типовий закон передбачає важливу презумпцію: інформація не може бути позбавлена юридичної сили, дійсності або позовної сили лише через те, що вона складена у формі повідомлення даних, а також презумпцію відповідності інформації у формі повідомлення вимогам письмової форми. Типовий закон визначає важливе для міжнародної торгівлі положення: електронний

підпис, який створений чи використовується за межами приймаючої країни, має таку ж юридичну силу в приймаючій країні, так само як електронний підпис, який створений чи використовується у приймаючій країні, якщо він забезпечує по суті еквівалентний рівень надійності [5]. За наявності згоди сторін про використання певних видів електронних підписів або сертифікатів така домовленість визнається достатньою для транскордонного визнання. Типовий закон «Про електронну торгівлю» було введено в дію в низці країн та визнано важливим еталоном у сфері законодавства, що стосується електронної торгівлі.

На наступному етапі міжнародно-правової уніфікації у сфері електронного документообігу для реалізації принципів, встановлених у *Типовому законі «Про електронну торгівлю»* з метою сприяння використанню електронних підписів у 2000 р. був прийнятий *Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про електронні підписи»*. Побоювання щодо того, що в різних країнах будуть використані різні законодавчі підходи щодо електронних підписів, вимагало підготовки уніфікованих законодавчих положень, які заклали б засади базових норм регулювання цього міжнародного явища з метою досягнення правової узгодженості технічної сумісності. На цьому етапі було необхідно узгодити норми, що стосуються правового визнання електронних підписів шляхом встановлення методу для оцінки технологічно нейтральним шляхом практичної надійності та комерційної адекватності способів виконання електронного підпису [6].

Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про електронні підписи» приймався як доповнення до Типового закону «Про електронну торгівлю» та повинен був надати країнам значну допомогу у зміцненні їхнього національного законодавства, що регулює використання сучасних методів засвідчення дійсності (автентичності), а також у розробці такого законодавства в тих країнах, де його на той момент ще не існувало. Закон орієн-

тував країни на визначення умов використання електронного підпису та встановлення критеріїв надійності поведінки постачальника сертифікаційних послуг. Він пропонував використовувати будь-який метод створення електронного підпису, який би відповідав встановленим вимогам надійності. У Законі пропонуються практичні стандарти, на основі яких може бути здійснена оцінка технічної надійності електронного підпису [7, 139]. Відповідно до ст. 6 *Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про електронні підписи»* електронний підпис — це дані в електронній формі, що містяться в повідомленні даних, які додаються до нього чи логічно з ним асоціюються та які можуть бути використані для ідентифікації підписувача у зв'язку з повідомленням даних і вказівки на те, що підписувач згодний з інформацією, котра міститься в повідомленні даних. Функції електронного підпису — ідентифікація підписувача та підтвердження його згоди з інформацією.

На третьому етапі міжнародно-правової уніфікації у сфері електронного документообігу була прийнята *Конвенція ООН «Про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах»* від 23.11.2005 року. Конвенція є прикладом універсальної уніфікації, що створює умови для залучення в комерційний обіг більшої кількості країн, а не лише учасників регіональних об'єднань. На цьому етапі необхідно прийняти єдині правила, спрямовані на подолання бар'єрів до використання електронних повідомлень у міжнародних договорах, що надасть правову визначеність і комерційну передбачуваність та допоможе країнам отримати доступ до сучасних каналів торгівлі [8, 26].

Конвенція розвиває положення типових законів *ЮНСІТРАЛ*. При цьому вона більш орієнтована на укладання угод між торговими партнерами, що не встановили договірних відносин традиційним способом. Конвенція уніфікує такі основні для контрагентів аспекти: термінологія, місцезорозташування сто-

рін, час і місце відправлення й отримання електронних повідомлень, запрошення надавати оферти, форма договору, наслідки помилок в електронних повідомленнях. Конвенція визнає юридичну силу за договорами, укладеними між автоматизованими системами, що важливо, позаяк у таких випадках є ймовірність оспорювання дійсності договору на тій підставі, що воля учасників угоди не була погоджена належним чином. Згідно зі ст. 12 Конвенції укладений таким чином договір не може бути позбавлений чинності чи позовної сили лише на тій підставі, що жодна фізична особа не здійснювала огляду чи втручання щодо кожної окремої операції, виконаної автоматизованими системами повідомлень або укладеного в результаті договору [9, 15].

Однією з проблем при укладанні угод з використанням електронних засобів є проблема визначення місця розташування комерційного підприємства. Важливим положенням Конвенції є те, що при її виконанні не береться до уваги та обставина, що комерційні підприємства сторін розташовані в різних країнах. Конвенція закріплює положення про те, що факт використання будь-якою стороною доменного імені чи адреси електронної пошти, пов'язаної з будь-якою конкретною країною, не створює презумпції, що її комерційне підприємство працює в цій країні.

Конвенція поширює свої положення на випадки використання електронних повідомлень при укладанні чи виконанні різних договорів у підприємницькій сфері. Отже, Конвенція ООН є першим актом конвенційної уніфікації, спрямованим на подолання бар'єрів використання електронних повідомлень у міжнародних контрактах. Міжнародні конвенції, зазвичай, засновані на правових нормах різних національних правових систем і є загальними, прийнятними для багатьох країн правилами. Тож не так підписання та ратифікація певної конвенції, як застосування її в національному праві країн, зумовлює взає-

мозбагачення та створення правового режиму, сприятливого для більшості учасників ринку [10].

Прикладом регіональної гармонізації законодавства про електронний документообіг є процес гармонізації в рамках ЄС.

Директива 97/7/ЄС від 20.05.1997 року стосувалася питань захисту прав споживачів щодо дистанційних договорів, надаючи їм додаткові права та гарантії порівняно із загальним порядком детальної регламентації надання інформації споживачу, права відмови від виконання, строку виконання. Важливим положенням Директиви було визнання контрактів, які укладаються без безпосереднього контакту сторін, тобто з використанням дистанційних засобів, юридично чинними. Ця Директива була спрямована на розвиток торгівлі та збільшення конкурентоздатності країн-членів ЄС.

13.12.1999 року ЄС була прийнята *Директива 1999/93/ЄС про електронні підписи*, що була спрямована на полегшення процесу використання електронних підписів і сприяння їх правовому визнанню. Директива дотримується технологічно нейтрального підходу та не встановлює будь-якої певної технології створення електронного підпису з метою створення більш широких можливостей для розвитку торговельних відносин. Вона визначає дворівневу систему електронних підписів: електронний підпис і кваліфікований електронний підпис. При цьому юридичну силу має не лише електронний підпис, заснований на сертифікаті, але й простий електронний підпис. Проте, якщо кваліфікований електронний підпис є рівнозначним власноручному підпису, то простий електронний підпис слугує методом встановлення чинності [2].

Директива побудована на таких принципах правового регулювання прав відносин, що розглядаються: провайдери сертифікаційних послуг мають право вільно пропонувати свої послуги без попереднього дозволу; сертифікацій-

ні послуги можуть надаватися як юридичними, так і фізичними особами, за умови що вони засновані відповідно до національного законодавства; немає необхідності створення системи регулювання електронних підписів, які використовуються виключно в рамках систем, які заснованих на добровільних угодах між певним колом учасників; електронні підписи будуть використовуватися у найрізноманітніших обставинах у широкому спектрі пропонованих, нових послуг і продуктів, що стосуються чи які використовують електронні підписи; визначення таких продуктів і послуг не повинні обмежуватися наданням та керуванням сертифікатами; має бути визнана правова легітимність електронних підписів, які використовуються в системах з невизначеною кількістю учасників та їх допустимість як доказів у випадку судового розгляду. На підставі цієї Директиви були прийняті нові концепції законів у Німеччині, Італії та інших країнах [11, 18].

Директива 2000/31/ЄС від 08.06.2000 року щодо певних правових аспектів сфери інформаційних послуг, зокрема електронної комерції на ринку Інтернет, має на меті забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку ЄС шляхом забезпечення вільного руху послуг інформаційної сфери, що, своєю чергою, досягається створенням гармонізованої правової системи з надання електронних підписів і суміжних послуг. Країни-члени ЄС повинні гарантувати те, що їхня законодавча система дозволяє укладання контрактів за допомогою електронних засобів.

Директиви ЄС є прикладом гармонізації в тому сенсі, що вони є наднаціональними актами та зобов'язують країни-члени ЄС привести своє внутрішнє право у відповідність до приписів цих директив. Водночас директиви надають країнам свободу вибору власних форм і методів як досягнення цієї мети, що зберігає законодавчий суверенітет країн і це також важливо, бо в умовах

різних економічних моделей та інтересів, прийняття єдиних норм не є доцільним і вимагає суттєвих змін всього національного законодавства. Зазначені директиви заклали єдині поняття та принципи правового регулювання. На їх основі були переглянуті, змінені чи прийняті нові національні акти країн-членів ЄС [12, 24].

Якщо порівнювати регіональну уніфікацію ЄС з універсальною уніфікацією ООН, можна помітити, що директиви ЄС сприйняли та розвили основні положення типових законів *ЮНСИТРАЛ*. Директиви ЄС засновані на тих самих презумпціях, які початково були сформульовані в актах ООН (про визнання електронних підписів, про використання їх як доказів, про визнання юридичної сили за зарубіжними сертифікатами за визначених умов).

Прийняття Директив зумовило те, що європейські країни почали поновлювати й уніфікувати власні закони в цій сфері. В *Сполученому Королівстві* імплементація Директив ЄС почалася із Закону про електронні засоби комунікації від 25.05.2000 року Закон допускає використання як доказів для встановлення дійсності (автентичності) та цілісності електронного повідомлення електронні підписи, проте Закон не створив презумпції еквівалентності електронного підпису рукописному, тому що поняття «власноручного підпису» в законодавстві цієї держави взагалі відсутнє [13, 87]. У *Франції* Законом «Про надання доказової сили інформаційним технологіям та про електронні підписи» від 13.03.2000 року була змінена глава VI Французького цивільного кодексу про принципи доказування існування договору: електронні документи та електронні підписи визнані юридично еквівалентними документам і підписам, створеним від руки. При цьому електронний документ розглядається як письмовий доказ і є допустимим, якщо він дозволяє ідентифікувати його з особою, від якої він походить, без порушення цілісності документа. Декрет про електронний підпис,

що був прийнятий 30.03.2001 року, додав новий вид електронного підпису — захищений, що повинен створюватися засобами, котрі перебувають виключно під контролем підписувача та який гарантує, що будь-які зміни, внесені в документ після його підписання, можуть бути легко виявлені. У ст. 2 Декрету закріплена презумпція надійності захищеного підпису у випадку, якщо його перевірено за допомогою «кваліфікованого електронного сертифікату» від незалежного сертифікаційного органу [14, 68].

У Німеччині в 2001 році була прийнята нова редакція Закону «Про електронні підписи». Німеччина відмовилася від обов'язкового ліцензування послуг у цій сфері та ввела добровільну акредитацію, що свідчить про те, що постачальник послуг відповідає вимогам Закону. Декларуючи свободу вибору електронних підписів, Німецьке цивільне уложення з метою підвищення довіри до використання електронних підписів у цивільних правовідносинах, встановлює деякі випадки, коли імперативно повинен застосовуватися певний вид електронного підпису. Так, якщо передбачена законом письмова форма договору замінюється електронною, тоді кожна зі сторін повинна підписати документ, який походить від неї, кваліфікованим електронним підписом [16]. В Італії Закон від 15.03.1997 року № 59 встановлював, що електронний документ прирівнюється до письмової форми та має силу доказу, тільки якщо він був підписаний цифровим підписом. Проте 22.02.2002 року набув чинності Декрет, де встановлено, що «електронний документ, підписаний за допомогою електронного підпису, задовольняє вимоги рукописного підпису. Той самий документ повинен бути допустимим як доказ, враховуючи безпеку його створення. Якщо ж електронний документ підписаний за допомогою цифрового підпису чи іншим видом кваліфікованого підпису і підпис заснований на кваліфікованому свідоцтві та створений за допомогою

безпечного пристрою, то це є безумовним доказом, якщо тільки воно не є наслідком підробки свідоцтва». Отож юридичну силу в Італії мають цифрові підписи та можуть бути спростовані лише у випадку підробки. Звичайний, електронний підпис може бути завжди спростований другою стороною в спорі [15, 35].

Висновки. Прийняття директив ЄС та їх імплементація в національне законодавство країн-членів ЄС привели до того, що якщо первісно електронний документообіг отримав значне поширення в США, то пізніше найбільш популярним він став у країнах Західної Європи. Можна констатувати, що в міжнародному приватному праві досягнуті значні результати у сфері уніфікації норм про електронний документообіг. Єдність у регулюванні електронного обміну інформації досягнуто не лише шляхом уніфікації норм, але й завдяки уніфікації учасниками контрактів про обмін інформацією з використанням електронних засобів.

Посилення взаємного впливу національних економік і правових систем вимагає вдосконалення норм національного законодавства в цій сфері, щоб вони відповідали міжнародним стандартам. Розбіжності в національних правових режимах, які наразі регулюють електронний обмін інформації, можуть значною мірою привести до обмеження здатності комерційних підприємств виходити за міжнародні рамки. За цих умов підвищується важливість використання зарубіжного досвіду для вдосконалення національного законодавства. Ґрунтуючись на міжнародному досвіді в цій сфері необхідно створити таке правове регулювання електронного документообігу, котре б регламентувало ті відносини, які не можуть бути врегульовані учасниками правовідносин. При цьому необхідно пам'ятати про принципи технологічного нейтралітету та функціональної еквівалентності. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on the electronic commerce) // *Official Journal of the European Communities*. 2000. L 178.
 2. Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community Framework for Electronic Signatures (Electronic Signatures Directive) // *Official Journal of the European Communities*. 1999. L 13.
 3. UNCITRAL Draft Model Law on Electronic Commerce.
URL: <http://www.uncitral.org/texts/electcom/ml-ecomm.htm>.
 4. Серго А. Г. Правовое регулирование электронной коммерции.
URL: <http://www.rol.ru/news/it/legal/interview.htm>.
 5. Шамраев А. Развитие европейского права электронной коммерции.
URL: <http://www.e-managment.ru/e-law-euro.htm>.
 6. Шамраев А. Введение в право электронной комерции / Бизнес-онлайн. 2000. № 4.
 7. Вершинин А. П. Электронный документ: правовая форма и доказательство в суде. М.: Городециздат, 2000. 242 с.
 8. Дутов М. Сравнительный анализ европейского законодательства в области электронного документооборота // *Предпринимательство, хозяйство и право*. 2002. № 8. С. 25–28.
 9. Завидов Б. Д. Электронная цифровая подпись: правовое значение. М.: Экзамен, 2001. 21 с.
 10. Ананько А. Электронная форма сделки в международной торговле.
URL: <http://www.russianlaw.net/law/doc/a124.htm>
 11. Соловьяненко Н. Электронная подпись в правовом лабиринте // *eCommerce World*. 2001. № 2. С. 16–22.
 12. Язев А. Электронный документооборот: основные понятия // *Мир электронной комерции*. 2001. № 1. С. 22–27.
 13. Чучковська А. В. Правове регулювання електронної комерції. К.: ЦУЛ, 2007. 224 с.
 14. Макарова М. В. Електронна комерція. К.: Академія, 2002. 357 с.
 15. Плєскач В. Л., Затонацька Т. Г. Електронна комерція. К.: Знання, 2007. 563 с.
 16. Агеев В. Правовое регулирование цифровой подписи в Германии.
URL: http://worldoflaw.ageyev.org/ageyev_dig_sig01.htm.
 17. Симонович П. С. Регулирование электронной цифровой подписи нормами права: международный опыт / *Журнал российского права*. 2002. № 3. С. 93–104.
-
1. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on the electronic commerce) // *Official Journal of the European Communities*. 2000. L 178.
 2. Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community Framework for Electronic Signatures (Electronic Signatures Directive) // *Official Journal of the European Communities*. 1999. L 13.
 3. UNCITRAL Draft Model Law on Electronic Commerce.
URL: <http://www.uncitral.org/texts/electcom/ml-ecomm.htm>.
 4. Serho A. H. Pravovoe rehulyrovanye elektronnoi kommertsyy.
URL: <http://www.rol.ru/news/it/legal/interview.htm>.
 5. Shamraev A. Razvytye evropeiskoho prava elektronnoi kommertsyy.
URL: <http://www.e-managment.ru/e-law-euro.htm>.

6. Shamraev A. *Vvedeniye v pravo elektronnoi komertsyy* / *Byznes-onlain*. 2000. № 4.
7. Vershynyn A. P. *Elektronnyi dokument: pravovaia forma y dokazatelstvo v sude*. M.: Horodetsyzdat, 2000. 242 s.
8. Dutov M. *Sravnytelnyi analiz evropeiskoho zakonodatelstva v oblasti elektronnoho dokumentooborota* // *Predprynimatelstvo, khoziaistvo y pravo*. 2002. № 8. S. 25–28.
9. Zavydov B. D. *Elektronnaia tsyfrovaia podpys: pravovoe znachenye*. M.: Ekzamen, 2001. 21 s.
10. Ananko A. *Elektronnaia forma sdelky v mezhdunarodnoi torhove*. URL: <http://www.russianlaw.net/law/doc/a124.htm>
11. Solovianenko N. *Elektronnaia podpys v pravovom labyrynte* // *eCommerce World*. 2001. № 2. S. 16–22.
12. Iazev A. *Elektronnyi dokumentooborot: osnovnye poniatyia* / | *Myr elektronnoi komertsyy*. 2001. № 1. S. 22–27.
13. Chuchkouska A. V. *Pravove rehuliuwannia elektronnoi komertsii*. K.: TsUL, 2007. 224 s.
14. Makarova M. V. *Elektronna komertsiiia*. K.: Akademiia, 2002. 357 s.
15. Pleskach V. L., Zatonatska T. H. *Elektronna komertsiiia* / K.: Znannia, 2007. 563 s.
16. Aheev V. *Pravovoe rehulyrovanye tsyfrovoy podpysy v Hermanyyu*. URL: http://worldoflaw.ageyev.org/ageyev_dig_sig01.htm.
17. Symonovych P. S. *Rehulyrovanye elektronnoi tsyfrovoy podpysy normamy prava: mezhdunarodnyi opyt* / *Zhurnal rossyiskoho prava*. 2002. № 3. S. 93–104.

Надійшла до редакції 06.11.2018 року

Эннан Р. Правовой режим электронных документов и электронных подписей: международный и европейский опыт. На основании международного законодательства, наднационального законодательства ЕС и законодательства зарубежных стран проведен анализ сущности и содержания электронного документооборота, определены правоотношения, составляющие это понятие, исследованы понятия и использования электронных документов и электронных подписей.

Ключевые слова: электронная коммерция, электронный документооборот, электронный документ, электронная цифровая подпись.

Ennan R. Legal regime of electronic documents and electronic signatures: International and European experience. The research is based on current international legislation, legislation of EU and legislation of foreign countries. On the grounds of this documentary basis the notion of e-commerce is analyzed, legal relationships related to this notion, the use of electronic documents and electronic signatures is discussed.

The internationalization of international economic relations and globalization have necessitated the international unification and harmonization of legislation in the field of electronic document circulation, the purpose of which is to exchange information between participants in relations located in different states. In this regard, it is impossible to ensure the effective legal regulation of these legal relations within one country without taking into account the existing approaches in international practice and foreign legislation. The basis for the harmonization of rules on electronic documents and their use in contractual relations are the reasons of an economic and legal nature. One of these factors was the emergence and development of new means of communication, with the result that economic relations went beyond the framework of individual states and ceased to be tied to a specific national territory.

Among the reasons specific to this area, it should be noted the emergence of new ways of certifying authentic documents and new forms of documents, through the exchange of which it is possible to conclude, execute contracts, perform other legally significant for

civil and international circulation of actions. The advantages of using new technical tools have necessitated the consolidation of legal requirements for such use. However, the publication of special acts at the domestic level will not contribute to the development of international trade, since the right of each state has its own characteristics, due to the centuries-old traditions and modern interests of the state in various fields.

The adoption of the EU Directives and their implementation in the national legislation of the EU member states led to the fact that if the electronic document circulation was initially widely used in the USA, then later it became the most popular in the countries of Western Europe. Thus, it can be stated that in international law, significant results have been achieved in the unification of the norms on electronic document circulation. Uniformity in the regulation of electronic information exchange is achieved not only through the unification of standards, but also through private unification by the parties to information exchange contracts using electronic means.

Strengthening the mutual influence of national economies and legal systems requires the improvement of the norms of national legislation in this area so that they meet international standards. The existing differences in national legal regimes governing the electronic exchange of information may, to a large extent, limit the ability of commercial enterprises to enter international markets. Under these conditions, the importance of using foreign experience to improve the national legislation increases. Based on international experience in this area, it is necessary to build a legal regulation of electronic document circulation, which would regulate those relations that cannot be settled by the participants of legal relations themselves. At the same time, it is necessary to take into account the principles of technological neutrality and functional equivalence.

Key words: electronic commerce, electronic document circulation, electronic document, electronic signature